

LITTERATURGUIDE

Lisa Gardum Andersen og Maria-Louise Bjørn Bjerrum

Amalie Laulund Trudsø

Koordinator

Litteraturliste til Amalie Laulund Trudsø: *Koordinator*
© Lisa Gardum Andersen og Maria-Louise Bjørn Bjerrum og
Høst & Søn/ROSINANTE & CO, København 2015
1. udgave, 2015
Omslagstegninger: ???
Grafisk tilrettelæggelse: Christensen Grafisk

Høst & Søn er et forlag i ROSINANTE & CO
Købmagergade 62, 3. | Postboks 2252 | DK-1019 København K
rosinante-co.dk

Indhold

4 Kort præsentation af *Koordinater*

6 Young Adult-litteratur

7 Ny realisme

9 Stedsteori

12 Æstetik og sansning

16 Undervisningsforslag

16 Før læsning

18 Under læsning

20 Efter læsning

22 Litteraturliste

22 Skønlitteratur

22 Anden kunst

22 Faglitteratur

23 Internetkilder

Kort præsentation af *Koordinater*

Her er en lille bog med et stort indhold, nemlig: Den unge kærlighed og de store skift i livet. *Koordinater* handler om at rykke teltpælene op fra den trygge hjemstavn for at flytte til København og indtage byen med al dens charme, asfalt, smog, solsortesang og lysende reklameskilte. Romanen er Amalie Laulund Trudsøs debutværk, og den fik af anmeldere en fin modtagelse:

Bag den klinisk kølige matematiske titel på Amalie Laulund Trudsøs debut gemmer der sig et sprogkunstværk af en på én gang sart og solid skønhed. (Information).

Med sine københavnertekster 'Koordinater' har Amalie Laulund Trudsø gjort en meget, meget fin entre på den danske litterære scene [...]. I et stilsikkert, poetisk og personligt sprog skildres små og store hændelser i en ung kvindes liv. (Litteratursiden.dk).

Jeg vil forære dig alt det skønne, jeg ser.

Jeg vil skænke dig København (Trudsø 2014).

Med dette citat af digteren Otto Gelsted indledes romanen, der vil tale til den unge, der står på tærsklen til at skabe sit eget liv. Amalie Laulund Trudsø lader sin hovedperson lære byen at kende gennem de kys, fester, følelser og sansninger, som hun møder på gaderne og i kvartererne i København. Hvert kapitel fungerer som stemningsbilleder fra udvalgte gader, der på hver

sin måde sætter sig spor, vækker minder og får betydning for hovedpersonens bevægelse igennem det unge voksenliv.

OVENGADEN OVEN VANDET

Se nu den måne, der står op over Indre By, se, hvor stille den måne er. Prøv at høre månen, mens andre naturlige lyskilder blæses ud, hør dens gang over himlen. Gå med mig langs Christianshavns Kanal (Trudsø 2014).

Sproget er et kapitel for sig i *Koordinater*. Det emmer af skønhed, det bløder og former en intens stemning, som bevirker, at vi mærker hovedpersonens åndedræt, følelser og længsler helt tæt på. *Koordinater* bliver på den måde en meget ærlig og nærværende bog, som giver grobund for interessante litterære undersøgelser og samtaler i danskundervisningen i gymnasiet.

Stemninger og sansninger udgør værkets nerve og gennem disse får vi fortalt historien om et ungdomsliv i København, hvor vores hovedperson møder den store kærlighed og mister den igen. *Koordinater* er en poetisk vandring gennem byen, som leder tankerne tilbage til blandt andet Dan Turéll og andre poeters Københavnertematikker. Læs mere om dette i afsnittet *Young Adult-litteratur* og i undervisningsforslagene.

Koordinater er et oplagt værk i gymnasiets danskundervisning, idet der i arbejdet med romanen vil være rig mulighed for fordybelse indenfor fagets kerne, som er dansk sprog og litteratur:

Gennem den intensive tekstlæsning, der forbinder sproglige[...]og æstetiske synsvinkler, bringes oplevelse, analyse og fortolkning i samspil. Det er karakteristisk, at de litterære og sproglige aktiviteter indgår i et tæt samspil i både den receptive og den

produktive dimension affaget. (Fra læreplanen for dansk i gymnasiet 2013).

I undervisningsforslagene eksemplificeres det, hvordan et arbejde med *Koordinater* kan være med til at opfylde ovenstående mål.

Denne litteraturguide er struktureret således, at velegnet teori til læsninger af *Koordinater* præsenteres, hvorefter denne anvendes i de efterfølgende undervisningsforslag. I litteraturlisten findes forslag til videre læsning.

Young Adult-litteratur

Indenfor ungdomslitteraturen, er man begyndt at anvende betegnelsen *Young Adult*. En betegnelse som de unge læsere også selv anvender, når de skal sætte etikette på den litteratur, de læser. Kategoriseringen *Young Adult* betegner værker, der har en læsergruppe bestående af både unge og voksne læsere. *Koordinater* indskrives sig indenfor genrebetegnelsen *Young Adult*, idet værket bevæger sig indenfor en periode af et menneskes liv, som unge såvel som voksne kan relatere til. Hovedpersonens beretninger, tanker, følelser og vejen ind i et voksent liv med fokus på iagttagelser af byens puls og egen udvikling er læsestof, der naturligt vil henvende sig til den aldersgruppe, der nærmer sig denne periode i livet. Desuden henvender værket sig også til den læser, der har et tilhørsforhold til København. Der vil være inte-

ressante genkendelser eller nye betragtninger på byens kvarterer, der kommer til at fungere som en litterær byvandring i det moderne København. Amalie Laulund Trudsøs beskrivelser lægger naturligt op til at læseren sammenholder *Koordinaters* tekst til egne oplevelser af Københavns gader, men det kan også være til en anden by, hjembyen, der har efterladt spor og minder i opvæksten og i ungdommen. Ligeledes er dette crossover-felt, som værket befinder sig indenfor, et interessant undersøgelsesområde, for hvordan vil værket henvende sig til den unge læser, og hvordan tegner *Koordinater* et tidsbillede af hovedstaden, hvis man sammenholder romanen med ældre litteratur, der ligeledes beskriver København? Her kan det være oplagt at undersøge, hvordan fortællerstemmen behandler byen i forhold til ældre tekster som fx Dan Turélls tekster eller Tom Kristensens *Hærkværk* fra 1930. Hvis litteratur ligesom al anden kunst tegner et tidsbillede, hvordan rammer tonen i dette værk så denne tid kontra ældre litteratur, og hvad gør *Koordinater* til Young Adult-litteratur? Læs mere i undervisningsforslagene. I relation til *Koordinater* som et tidsbillede giver det mening at påpege en anden genre, som værket også berører nemlig *ny realisme*.

Ny realisme

I artiklen *På realismens vinger* fremhæver børnelitteraturforsker Line Beck Rasmussen Per Stounbjergs definition af realisme i en litterær kontekst. Hun skriver, at *litteraturen er et udsagn om og en repræsentation af virkeligheden [...] god litteratur*

er realistisk, for den siger noget sandt om vores væren i verden (Rasmussen 2007, side 83). Børne- og ungdomslitteraturforsker Ayoe Quist Henkel beskriver den realistiske ungdomsroman på følgende måde: *Den realistiske ungdomsroman skildrer en fiktiv verden, der i et eller andet omfang forsøger at spejle og gengive en »virkelighed«*. [...] *Den realistiske ungdomsroman er derfor altid et bud på en konstrueret virkelighed, dvs. en fremstilling af virkeligheden*. Indenfor *ny realisme*, som kendetegner værker fra slutningen af 1990'erne og frem til nu, er det de litterære personers følelsesliv og tanker, der er i fokus fremfor den omgivne verden. Dette fokus ses også i *Koordinater*, hvilket uddybes i afsnittet *Stedsteori* nedenfor. Hovedpersonens oplevelser af København er præget af hendes følelsesmæssige op- og nedture, hvilket fremgår hele værket igennem.

NØRREBROGADE

På en måde er byen mere tryk i tæt mørke. På en måde føles det ikke, som om man er med i virkeligheden, når man står på Nørrebrogade i natlig regn, der, som alle digtere ved, spejler lyset og lyden af skridt fra asfalten op mod universet.

I *ny realisme* eksperimenteres der med sproget og fortællemåden. I *Koordinater* ses dette blandt andet ved den dagbogsliggende stil, der præger værket. Et narrativt forløb bliver akkompagneret af den abrupte stil, som dagbogen kan repræsentere. I *Koordinater* er der ikke et fuldstændigt narrativt forløb, idet læseren kastes ud i det, der kan minde om tilfældige ture ind og ud ad hovedpersonens følelsesliv og færden rundt i København. Den røde tråd må hentes i en fortolkning af den kronologi, der fornemmes som værende en periode på et år eller to, hvor jeg-fortælleren løbende indtager København og voksenlivet og finder sig til rette her.

Poesien og æstetikken får maksimal plads i den personlige beretning, hvor de store følelser bliver dannelsen til voksenlivet, og det er igennem denne personlige beretning, at *Koordinater* kommer til at fungere som et tidsbillede, og Amalie Laulund Trudsøs stemme i værket bliver repræsentant for en ung af tiden. Værket lægger dermed op til, at læseren fortolker det kunstneriske udtryk og finder vejen gennem romanen via den berettende teksts æstetik og sansninger i handlingen – mere om dette i afsnittet *Æstetik og sansning* nedenfor.

Den eksperimenterende stil i *Koordinater* ses også i kompositionen. I undervisningsforslagene længere fremme vises det, hvordan eleverne kan beskæftige sig med opgaver, der afkræver deres fortolkning af *Koordinaters* komposition og stemningsbilleder. I dette arbejde kan et fokus på et genremæssigt tilhørsforhold også indgå, hvor eleverne kan påvise værkets genremæssige placering ved at arbejde med den eksperimenterende stil, som udspiller sig her.

Stedsteori

Rummet er en tvivl: jeg bliver nødt til hele tiden at markere det, udpege det; det er aldrig mit rum, aldrig noget som er givet til mig, altid noget, der skal erobres. Disse ord tilhører den franske forfatter Georges Perec, der i bogen »Arter af rum« fra 1974 her beskriver ambivalensen mellem to forskellige modaliteter: At føle sig hjemme, knyttet til et sted versus at føle sig ikke-hjemme

et sted, der hele tiden skal erobres på ny (Tygstrup 2012). Og netop denne ambivalens er gennemgående i *Koordinater*, hvor romanens hovedperson veksler mellem at føle sig hjemme og det modsatte – et forsøg på at finde roen og finde hjem i på ny. Vi er som læsere vidne til, hvordan hovedpersonen forsøger at slå rod forskellige steder i København, og til hvordan hun oplever nostalgien, når hun må flytte fra et sted:

SKYDEBANEGADE

En morgen i december er du pludselig blevet smidt ud. Du skal flytte: Skydebanegade brænder bag os. Det er sådan vi har det, da vi kører dine ting væk i en lånt varevogn, som om Vesterbro flammer op [...]. Sådan gør den gade, vi så godt kan lide. Hvor jeg har tændt et stearinlys og en cigaret, hvor du har hentet mad til mig, hvor jeg vistnok kom til at give dig en lussing en dag (Trudsø 2014).

Det er tydeligt, at hvert sted, hvert kvarter brænder sig fast og bliver til genstand for en subjektiv opfattelse – stederne, rummene er ikke blot en rationel og ydre verden, men en sammen-smeltning af det fysiske rum og det indre rum. Michael Foucault beskriver denne brug og forståelse af rum som et møde mellem atmosfære og følelse, som et rum, der er *intimt, komplekst og mættet med betydninger; som et sted der netop undviger den entydige rationalitets magtfuldkommenhed* (Tygstrup 2012).

I *Koordinater* ses dette både i bevægelserne gennem byen og i de minder fra selve København, som hovedpersonen på forholdsvis kort tid når at få i fx Skydebanegade. Men også andre associationer vækkes ved nogle af de gadenavne, som vi bliver taget rundt til:

VALDEMARSGADE

Min bedste ven i børnehaven hed Valdemar, det fortæller jeg dig hver gang vi går her, og okay, det er måske irriterende, men behøver du blive så gal? Den vrede: som frosten, der kommer bag på os og er en overraskelse, vi ærlig talt ikke ønskede. Vinteren, der engang overmandede os en efterårsferie på Fanø og fik mig ud med natkjole og bare tæer i rimfrosten [...] (Trudsø 2014).

I *Koordinater* bliver vi i en talesprogspræget tone vidne til hovedpersonens indre følelsesliv, vi bliver taget med i en art stream of consciousness, hvor alt fra barndomsminder til en direkte tale til kæresten til minder om andre lokaliteter findes. Og denne rejse i tankerne bevidner netop Foucaults pointe med rummet, som ikke blot skal ses som en ydre sted, men netop et sted, der bliver til genstand for enkelte personers referenceramme. At beskrive et sted/et rum kan altså både gøres umådeligt præcist og simpelt, men med fx litteratur som *Koordinater* får vi vist, hvordan rummet bliver brugt mere og mere raffineret og differentieret, og opfattelsen af de forskellige rum – i *Koordinaters* tilfælde steder i København – bliver blandt andet et spørgsmål om, hvilke relationer, tanker og følelser, der knyttes til de forskellige positioner. I filosofisk forstand underbygger den franske sociolog og by teoretiker Henri Lefebvre dette ved via et perspektivistisk og fænomenogisk blik at lægge vægt på netop den individuelle forståelse af steder. Han påpeger, hvordan eksempelvis stemninger og bestemte situationer er med til at give et samlet billede af rummet (Tygstrup 2012).

Ligesom forfatter Perec bruger Amalie Laulund Trudsø sproget til at guide os gennem København – og netop sproget, der emer af poesi og melankoli, er med til at lade læseren opleve det individuelle møde, som hovedpersonen har med byens ga-

der og kvarterer. Med sanselige beskrivelser og en fuldstændig opmærksomhed får vi en fornemmelse af byens rytme, lyde, lugte og de følelser, det vækker hos hende (læs mere i afsnittet *Sansning og æstetik*). På den måde kan man sige, at også bogmediet med sprogets hjælp bliver et slags rum, som vi træder ind i og oplever individuelt ud fra den stemning og følelse vi hver især kommer i, ud fra hvilke associationsrækker det sætter i gang, når vi læser *Koordinater*.

Som fremhævet i dette afsnit kan stedsteori som læsning af litteratur altså udvide vores syn på den rationelle måde at anskue steder og rum på, og titlen *Koordinater* leger da også med det tvetydige ved netop at gøre steder til genstand for en handling i romanen, idet ordet koordinater vækker associationer til noget rationelt og geografi-fagligt, mens selve indholdet i bogen er præcis det modsatte: En subjektiv, sanselig bevægelse gennem byen. I undervisningsforslagene længere fremme findes nogle konkrete ideer til, hvordan stedsteori kan være én af flere tilgange til litteraturarbejdet med *Koordinater*.

Æstetik og sansning

Udsigten til himmelen var sløret af filtrede grene, og det var uvant at se noget nedefra; en himmel i glimt gennem mindelser om skov. Og nu, flere timer senere, går jeg her i cirkler, hvor der lugter af ramsløg og hundelorte [...] (Trudsø 2014).

Flere børnelitterære forskere har i de seneste 10-15 år undersøgt, hvordan nogle særligt nyere børne- og ungdomsbøger taler til læserens sanselige erkendelse og dermed påvirker denne med et æstetisk formsprog, der fremtræder i både tekst og billede (for – og bagside for *Koordinaters* vedkommende). Disse bøger henvender sig til det kompetente barn med en anerkendelse af, at børn forundres, undersøger og leger med sproget i deres egne lege, hvorfor det ligeledes er naturligt at denne undersøgende leg fortsætter i børnelitteraturen og videre i Young Adult-/ungdomslitteraturen. I *Koordinater* ses på flere planer en fremstillingsform, der fx i de poetiske beskrivelser i sproget og i de tomme pladser kalder på læseren som medkonstruktør – til en fortolkning og forståelse af det samlede værk. I undervisningsforslagene findes konkrete eksempler på, hvordan et æstetisk fokus på *Koordinater* kan sættes i spil i undervisningen.

Men hvad er sanselig erkendelse egentlig? Hvordan kan dette ellers lidt udefinerbare begreb og måde at forstå værker på forstås? Sanselig eller sensitiv erkendelse knyttes til begrebet æstetik. Et begreb som oprindeligt stammer fra oplysningstiden, hvor den tyske filosof Alexander Gottliebe Baumgarten er den første, der i 1735 i sin disputats *Meditationes philosophicae de nonnullis ad poema pertinentibus* (Filosofiske betragtninger over forskellige træk ved digtet) skaber grundlaget for at tale om æstetik som en filosofisk disciplin (Erslev Andersen 2012). Baumgarten ønsker at undersøge det særlige ved poesiers væsen og i denne sammenhæng at tildele sansernes erkendelse en selvstændig og ligeværdig plads i rationalismens videnskabelige systematik. Han giver de umiddelbart ubetydelige forestillinger en positiv betegnelse ved at kalde dem sensitive erkendelser, der bygger på en forståelse af, at mennesket oplever og forstår verdenen via sansning og sensibilitet (Bjerrum og

Andersen 2014). Line Beck Rasmussen er en blandt flere børnelitterære forskere, der har undersøgt den æstetiske appel i børne- og ungdomslitteraturen. Hun omskriver Baumgartens sensitive erkendelse til sanselig erkendelse, idet der flere steder i børne- og ungdomslitteraturen ses eksempler på værker, der henvender sig til læseren med en opfordring til at sanse værket. Rasmussen er særligt opmærksom på sproget, idet hun argumenterer for, at det med sit metaniveau ikke blot handler om sprogets betydningsskabende indhold, men om at lytte, se, smage og mærke sproget (Rasmussen 2009, s. 28), hvilket Trudsø giver læseren mulighed for gennem hele værket. Således også i de følgende citater, hvor vi gennem det sproglige niveau bliver ledt igennem en sanselig erfaring med værkets hovedperson – vi kan nærmest høre, smage, føle, hvad hun hører, smager og føler:

ENGHAVE PLADS

Når der skates her, kan det lyde som maskinpistoler, der går af, dak-dak-dak-dak-dak over asfalt (Trudsø 2014)

Og:

ÆGIRSGADE

Et kys, der smager af makrel i tomat, det kan hentes her [...]. Og nu denne dåsemakrel, og denne bodystocking, der fucking ikke vil af. Og febrilske fingre midt i en frokostsituation og en film, og de der tømmermænd, der banker og banker [...] vores læber, der suger, og tunger, der slikker (Trudsø 2014).

Også i følgende citat opleves det sanselige islæt, her i en blanding med den higen efter hjem og associationsrækkerne, som er beskrevet i afsnittet om stedsteori.

MATHILDE FIBIGERS VEJ

Minder om en barndomsvenindes lyse stuer en suite. Om smerten ved at træde på en legoklods, hendes lillebrødre har glemt på gulvet. Det lysindfald, den legoklods, så langt fra dette øjeblik blandt byens storskraldscontainere og baggårde. Frederiksbergske villa-veje sender elektriske impulser af fortid gennem cellerne (Trudsø 2014).

På billedsiden appelleres der som på det sproglige plan ligeledes til læserens sanselige erkendelse, idet fortolkningen af billedsiden brug af elementer som symbolik, farver og konkrete figurer sætter en særlig stemning i sammenhæng med den resterende fortælling. Og for- og bagside på *Koordinater* er derfor også værd at beskæftige sig med i litteraturundervisningen. Den douche-lilla farve sætter en stemning, der minder om tidlig morgen eller sen aften, en følelse af melankoli, der også findes flere steder inde i værket. Selve titlen *Koordinater*, der på forsiden står skrevet med hvidt, hænger sammen med de el ledninger og lystavler, der som fotografier ligger ovenpå den lilla baggrund, som koordinater på kryds og tværs. Bogens ryg viser fotografier i sort/hvid af kvistøjligheder og hænger sammen med indholdet, hvor hovedpersonen når at bo hele fire steder i København i romanens handlingsforløb. Endelig ses på både for- og bagflapperne forskellige fugle, der ligesom trækker el ledningerne/koordinaterne med sig. De fleste fugle ses i bevægelse, mens en enkelt er karamboleret med en af stregerne/ledningerne. Også her er der naturligvis en masse at fortolke på – både før, under og efter læsning – hvor er sammenhængen mellem indhold og form?

Litteratur for børn og unge, der giver mulighed for sanselig erkendelse, er kendetegnet ved at appellere til sanserne og

derigennem til intellektet og til en erkendelse, der er anderledes end den logiske (Rasmussen 2009, s. 30), idet det ikke blot bliver en henvisning til virkeligheden, men får sin egen vægt. Dette hænger fint sammen med de dele af stedsteorien, som er fremhævet i afsnittet ovenfor – idet det også her er tydeligt, at det er den enkeltes forståelse, sansning og stemning, der er i højsædet – og ikke et objektivt og rationelt fokus. Derfor bliver det særligt interessant i litteraturundervisningen at sætte fokus på fx de sproglige virkemidler og romanens omslags betydning for den samlede analyse og forståelse af værket.

Undervisningsforslag

Da *Koordinater* fungerer som dagbogslignende nedslag, er det relevant, at eleverne udover at læse, analysere og fortolke værket også producerer egne tekster og andre udtryksformer for på den måde at forholde sig til romanens subjektive beskrivelser af København. Undervisningsforslagene er udarbejdet i en tredeling, der foregår henholdsvis før, under og efter læsning, men de kan naturligvis plukkes i og sammensættes, så de passer til den enkelte gymnasieklasse.

Før læsning

- ◆ Underviseren lægger ud med at holde et oplæg om, hvordan æstetik og sansning kan anvendes indenfor moderne litteratur. Dette gøres som udgangspunkt for de følgende

undervisningsideer, hvor eleverne forventes at anvende denne teori og anden danskfaglig viden i deres fortolkningsarbejde.

- ◆ Lad eleverne, eksempelvis i par, reflektere over, hvorfor romanens titel er *Koordinater* – og undertitel *Københavnstekster*. Hvilke referencer kan der være mellem titel og undertitel, og hvad forventer de at møde inde i værket på baggrund af disse?
- ◆ Lad eleverne folde omslaget helt ud og analysere dette, fx ud fra følgende underpunkter:
 - Hvad ses på omslaget?
 - Hvilke farver er repræsenteret, hvilken stemning skaber disse?
 - Hvilken symbolsk betydning kan det valgte perspektiv for omslagets motiver have for handlingen og forståelsen af romanen?
 - Hvilken symbolsk betydning kan fugle samt el ledninger tænkes at have?
 - Hvordan kan titlen og omslagets motiv symbolsk hænge sammen?
- ◆ Lad eleverne reflektere over, om de i en danskfaglig referenceramme kender anden litteratur eller andre kunstneriske udtryksformer, der tematiserer København.
- ◆ Ovenstående arbejde før læsningen skal bruges igen, når værket er færdiglæst. Eleverne skal derfor gemme sine besvarelser.

Under læsning

- ◆ Underviseren holder et oplæg om stedsteori, som eleverne kan bruge i det videre analyse- og fortolkningsarbejde under læsningen.
- ◆ Eleverne finder gader, der repræsenterer henholdsvis det hjemlige og det ikke-hjemlige rum, og lade disse gader/kvarterer være genstand for en undersøgelse af, hvordan Trudsø bruger sproget til at lade læseren fornemme de to kontrapunktiske, altså modsætningsfyldte tilhørsforhold.
- ◆ Lad atter eleverne arbejde med titlen. Hvordan kan den fortolkes i en stedsteorikontekst? Er der et kontrapunktisk forhold mellem ordet »Koordinater« og indholdet og stemningen i værket?
- ◆ Lad eleverne lave en grundig sproglige analyse af udvalgte opslag/kapitler, fx ud fra følgende underpunkter:
 - Hvor ses den talesprogsprægede tone?
 - Hvor er sanserne fremtrædende?
 - Hvilke sproglige billeder anvendes?
 - Hvor ses eksempler på stream of consciousness?
 - Hvordan ændrer sproget karakter alt efter, hvilket rum/hvilken sindsstemning vores hovedperson befinder sig i?
 - Hvad gør det sproglige plan for fx stemningen og tempoet?
- ◆ Lad eleverne undersøge værkets komposition – fx ud fra følgende opgaver:
 - Hvordan er den ydre komposition – hvordan er romanen opbygget?

- Følg hovedpersonens udvikling – lav en komposition ud fra et koordinatsystem, der følger hendes indre følelsesliv; hvor føler hun sig tryk og hjemme? Hvor føler hun sig fremmedgjort og ikke-hjemme? Lad y-aksen være barometer for udviklingen/tryghedsfølelsen og x-aksen følge gaderne.

- ◆ Skriveopgave: Eleverne skal udvælge en gade, som findes i værket. Hvis eleverne ikke kender nogle af gaderne vælges en gade fra fx lokalmiljøet. De skal nu ud fra en subjektiv vinkel forsøge at efterligne Trudsøs sproglige stil, som de netop har arbejdet med. Det er i denne sammenhæng en god idé at lade eleverne give respons på hinandens skriftlige arbejde for at optimere det faglige fokus på den sproglige stil og virkemidler.

- ◆ Fotoopgave 1: Ud fra det skriftlige arbejde kan eleverne med deres mobiltelefoner tage fotografier af den udvalgte gade. Fotografier, der indkapsler og underbygger den stemning og tone, som de har forsøgt at ramme i deres skriftlige produkt.

- ◆ Fotoopgave 2: Eleverne kan tage to fotografier af de steder, som Trudsø skriver om. Ét, hvor de forsøger at ramme den stemning, som Trudsø beskriver, og ét, som viser den oplevelse/fornemmelse, de selv har af samme gade. Dette kræver naturligvis, at klassen befinder sig i København. Opgaven lægger op til, at eleverne forholder sig til stedsteoriens fokus på, at vi hver især »producerer« et sted/et rum alt efter vores referenceramme og sindsstemning.

Efter læsning

- ◆ Læreren kan indledningsvis holde et oplæg om ny realisme, som kan danne baggrund for nogle af opgaverne efter læsning.

- ◆ Lad eleverne diskutere, hvordan *Koordinater* bliver en stemme for nutidens ungdom. Kan de genkende sig selv i værket? I den forbindelse kan eleverne læse eksempelvis »En sidste tur gennem byen« af Dan Turéll eller et uddrag af Tom Kristensens *Hærværk* (fx tredje kapitel i afsnittet »FOR STEDSE«, hvor Kristensen beskriver gaderne omkring Vesterbrogade i København). Lad eleverne diskutere og undersøge følgende punkter:
 - Hvordan afspejler de forskellige københavnertekster, at de er fra hver sin tid?
 - Sammenlign det sproglige niveau i de forskellige tekster – hvordan bruges sanserne, findes et tydeligt hjemligt/ikke-hjemligt niveau i alle teksterne?
 - Hvordan er stemningen i de forskellige tekster? Hvilke virkemidler er anvendt for at skabe disse stemninger?
 - Er ny realisme kun forbeholdt *Koordinater*, eller ses islæt af denne genrebetegnelse også i de andre tekster?
 - Sammenlign titlerne. Hvad gør de for vores forventninger til teksterne, inden vi læser dem? Diskuter titlernes betydning.
 - Endelig kan eleverne sammenligne en nyere kunstner, der anvender København som tema. Til dette arbejde kan eleverne benytte deres egen københavnerreference fra förlæringsarbejdet eller bandet Ulige Numres nummer »København«.

- ◆ Eleverne kan med udgangspunkt i *Koordinaters* genremæssige tilhørsforhold også perspektivere til et ældre maleri. Helt konkret kan det være interessant at undersøge, hvordan kapitlet »MÅGEVEJ« i *Koordinater* har et æstetisk udtryk og en sanselighed indenfor ny realisme, og sammen med dette at undersøge, hvordan maleriet *Støvkornenes dans i solstrålerne* af Vilhelm Hammershøi fra 1900 ligeledes har et æstetisk udtryk og sansemættet formsprog inden for realismen.
- ◆ En anden perspektivering kan være til forfatter Jakob Martin Strids digt »Jeg drømte jeg kørte en sommernat i en bus på Nordre Fasanvej«, som findes i billedbogen *Min mormors Gebis*. Her står stemningsbillederne ligesom i *Koordinater* skarpt og kalder på en sansemæssig oplevelse af fortællerens bevægelse gennem byen i både tekst og billede. En konkret opgave ud fra denne perspektivering kan være at omskrive kapitlet »OVENGADEN OVEN VANDE« til et digt på rim lignende Jakob Martin Strids.
- ◆ Som afslutning på arbejdet med *Koordinater* kan eleverne sammenholde deres nuværende fortolkning af værket med deres indledende indtryk og fortolkning af omslaget og titlen.

Litteraturliste

Skønlitteratur

Kristensen, Tom (1930): *Hærværk*. Nordisk Forlag A.S.

Trudsø, Amalie Laulund (2014): *Koordinator*. Rosinante.

Turéll, Dan (1977): *Gennem byen en sidste gang*. Borgen.

Strid, Jakob Martin (2006): *Min mormors gebis*. Borgen.

Anden kunst

Hammershøi, Vilhelm (1900): *Støvkornenes dans i solstrålerne*

Ulige Numre (2011): *København*.

Faglitteratur

Andersen, Lisa Gardum og Bjerrum, Maria Louise Bjørn (2014): *Den moderne, komplekse og æstetiske billedbog – i et tekstteoretisk, litteraturredidaktisk og parksisorienteret perspektiv*. Masterprojekt fra Aarhus Universitet.

Andersen, Jørn Erslev (2012): »Sansning og erkendelse. Et tema i 1700-tallets æstetiske teorier.« I Erslev Andersen (red.): *Sansning og erkendelse. Æstetikhistoriske grundtekster fra Baumgarten til Kant*.

Henkel, Ayoe Quist: »Billeder af ungdomsliv – temaer og tendenser i den nye ungdomslitteratur«. I Henkel (red.): *Stjernebilleder III. Ungdomslitteratur*, s. 14-37.

Rasmussen, Line Beck (2007): På realismens vinger. Et vue over realisme i ny dansk børnelitteratur. Forfatteren og Dansk lærerforeningens Forlag A/S.

Rasmussen, Line Beck (2009): »Sanselig erkendelse. Om børnelitteraturens æstetik«. I Henkel (red.): Stjernebillede 2. Dansk lærerforening.

Tygstrup, Frederik: »Sted«. I Thomsen m.fl., (red.) (2012): Litteratur. Introduktion til teori og analyse. Aarhus Universitetsforlag.

Internetkilder

<http://www.information.dk/448244>

<http://www.litteratursiden.dk/anmeldelser/koordinater-af-amalie-laulund-trudsoe>

<https://www.retsinformation.dk/Forms/R0710.aspx?id=152507#Bil15>

Følg med om nyt inden for børnelitteraturen på vores blog:
laerervaerelset.dk

